

# Kommuner bryter lover og vedtekter for å få kontroll over millionverdier

OPPDATERT: 31.JAN.2017

*Daglig leder Bjørn Øiulfstad i Stiftelsesforeningen er overrasket over at politikerne ikke gjør hjemmeleksen sin når de skal behandle saker knyttet til stiftelser*

**Fylker og kommuner trosser vedtekter og loven for å ta kontrollen over stiftelser og verdiene de sitter på. Stiftelsestilsynet mener politikere ofte mangler kunnskap om hva en stiftelse er.**

– Det kan virke som om enkelte kommuner og fylkeskommuner ser på seg selv som hevet over loven fordi de er offentlige, sier daglig leder Bjørn Øiulfstad i Stiftelsesforeningen.

Både foreningen og Stiftelsestilsynet har de siste årene registrert flere saker der det offentlige ser bort fra selve grunnpilaren i stiftelsesinstituttet:

**Stiftelser eier seg selv. I stedet gjøres det politiske vedtak om enkeltstiftelser som strider mot både vedtekter og stiftelsesloven.**

– Vi ser gjentatte ganger at det er behov for kunnskap om hva en stiftelse faktisk er, sier seniorrådgiver Karsten Karlsen Sunde i Stiftelsestilsynet.

## **FAKTA: STIFTELSE HAR INGEN EIERE**

En stiftelse er en formuesverdi (penger, eiendom, aksjer, eiendeler) som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon blir stilt selvstendig til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, sosial eller annen art.

Kjernen i stiftelsesbegrepet – det som skiller stiftelser fra andre rettsdannelser – er at formuen må være stilt selvstendig til rådighet for formålet. Det betyr at den som gir en formuesverdi til en stiftelse ikke lenger har rådighet over det som er overført til stiftelsen.

Oppfyller rettsdannelsen kriteriene ovenfor, er det en stiftelse, uavhengig av om den betegnes som legat, fond, institusjon eller lignende.

En stiftelse har ingen eiere eller medlemmer – og dermed heller ingen generalforsamling. Styret er stiftelsens bestemmende organ. Hvordan styremedlemmene velges, varierer. Stiftelsestilsynet fører tilsyn og kontroll, og skal påse at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og stiftelsesloven.

*Nylig avgått styreleder Berit Wennersberg i Stiftelsen Kulturkvartalet i Ålesund, opplevde at fylkestinget valgte hennes etterfølger.*

## **Overså vedtekter og valgte politiker som ny styreleder**

Ett av de ferskeste eksemplene er fra Møre og Romsdal. Der vedtok fylkestinget i fjor hvem som skal være styreleder i Stiftelsen Kulturkvartalet, en stiftelse som inkluderer det nasjonale Jugendstilsenteret. Den tidligere styrelederen mener det ofte er administrasjonen som misforstår rollen sin i slike saker.

– **De tror de kan gjøre som de selv vil med stiftelser, fordi det offentlige bevilger penger til dem og kanskje har vært med på å opprette dem. Når sakene så kommer til politisk behandling, følger ofte politikerne lojalt innstillingen – fordi de kanskje heller ikke forstår rollene sine i denne type saker, sier Berit Wennersberg, tidligere styreleder i stiftelsen.**

Fylket var i sin tid en av oppretterne av denne stiftelsen, men har ingen myndighet til å velge styreleder. Det er et eget råd som skal gjøre det. Likevel vedtok fylket å bytte ut Wennersberg med en fylkespolitiker.

**– Vi følte vi ikke hadde noe annet valg enn å gå for den personen som fylkestinget hadde valgt, sier rådets leder Terri-Ann Senior i ettertid.**

For noen år siden vedtok også fylkestinget endringer i stiftelsens vedtekter. Det har ikke fylkespolitikernes anledning til, og disse vedtektene er heller ikke blitt godkjente.

**– To alvorlige overtramp, mener daglig leder Bjørn Øiulfstad i Stiftelsesforeningen.**

*En stiftelse har ingen eiere, og oppretteren har ikke lenger rådighet over verdiene fra det øyeblikket stiftelsen er etablert. Da er styret stiftelsens bestemmende organ, og styremedlemmene har ansvaret for å forvalte stiftelsen i tråd med dens vedtekter.*  
Lotteri- og stiftelsestilsynet

### **Tilsynet: Stiftelsens interesser går foran**

Museumsstiftelser som Kulturkvartalet i Ålesund er en type stiftelser som er spesielt utsatt for politisk overstyring. Bakteppet er som regel politiske ønsker om sammenslåing eller økt kontroll.

En annen utsatt gruppe av stiftelser, er boligstiftelser. Disse kan ha blitt opprettet i økonomisk trange tider, blant annet for å få lån. Etter noen år kan forutsetningene ha endret seg, og verdiene blir forsøkt tilbakeført til kommunen.

**Flere kommuner har søkt om å avvikle stiftelser fordi politikerne «ikke ser behovet for dem». I søknadene blir det blant annet hevdet at de skaper økt byråkrati.**

– Vi ser at enkelte søknader ikke først og fremst er begrunnet ut fra stiftelsens ståsted, men påvirket av kommunenes interesser. Disse søknadene avslår vi, sier Karsten Karlsen Sunde i Stiftelsestilsynet.

### **Dobbeltrøller og ønske om mer direkte styring**

Problemstillinger rundt det offentliges forhold til stiftelser har kommet opp til overflaten i flere saker de siste årene:

En kommunaldirektør i Trondheim var i 11 år styreleder i **Kong Carl Johans arbeidsstiftelse i Trondheim** - en stiftelse som har avtaler med kommunen om drift av sosiale botilbud. Dobbeltrøllen ble kritisert, og kommunerevisjonen undersøkte Trondheims kommunes forhold til stiftelsen.

-Det er blitt skapt en usikkerhet rundt habilitet som er uheldig. Slike dobbeltrøller bør derfor unngås i fremtiden, erkjente bystyret etter at rapporten fra revisjonen ble lagt frem.

**Trysil og Engerdal** kommuner har forsøkt å avvikle en **museumsstiftelse** for å få en mer direkte linje til museumsdriften.

– Det er viktig med regler knyttet til avvikling av stiftelser, men vi mener formålet til stiftelsen blir videreført gjennom de avtaler som vi akter å inngå, forklarer ordfører i Engerdal, Lars Erik Hyllvang (Sp).

Flere kommuner opprettet boligstiftelser, blant annet for å få lån i **Husbanken**. De siste årene har mange av dem, som Harstad, Nord-Fron, Drangedal og Høyanger, ønsket å avvikle dem og overføre verdiene til kommunen.

-Hadde vi visst det vi vet i dag, så hadde vi gjort det annerledes. Stiftelsen går med overskudd - med penger fra kommunen - mens kommunen selv går på sparebluss. Men

vi har respekt for loven, og vi har slått oss til ro med at vi ikke får avviklet stiftelsen. Nå håper vi å få endret formålet, opplyser ordfører Petter Sortland (Ap) i Høyanger.

### **Fylkesordfører: – Vi gir penger og må ha styrelederen**

Fylkesordfører Jon Aasen (Ap) i Møre og Romsdal opplyser at valget av styreleder i Stiftelsen Kulturkvartalet ble foretatt som en del av konstitueringen av fylkestinget. Ifølge Aasen var det Høyre som denne gangen krevde styrelederen.

- Vi er den store bidragsyteren til stiftelsen. Det sier seg selv at vi har styrelederen, mener Aasen.
- *Men dere hadde ikke styrelederen i forrige periode, og nå tok dere et aktivt grep i fylkestinget ved å velge styreleder. Det har dere ikke anledning til, ifølge vedtektene?*
- Jeg skjønner flisespikkeriet her. Rådet kunne ha valgt en annen leder uten at vi kunne gjort noe, men fulgte vårt valg i lojalitet til eieren.
- *Men stiftelser har ingen eiere?*
- Nei, jeg vet at stiftelser eier seg selv, men den må ha ryggdekning for det den gjør. Og er det unaturlig at vi har styrelederen? Jeg synes ikke det.

Lederen i Stiftelsesforeningen, Bjørn Øiulfstad, mener fylkesordførers svar avdekker manglende respekt for spillereglene og regelverket.

### **– En stiftelse skal etterleve formålet på selvstendig grunnlag, ikke søke «ryggdekning» fra oppretter, understreker han. Oppretter har gitt fra seg eierrådigheten**

Seniorrådgiver Karsten Karlsen Sunde i Stiftelsestilsynet understreker at lojaliteten til styremedlemmene i en stiftelse skal ligge i stiftelsen - ikke hos den som har oppnevnt styremedlemmene. -Når de er valgt, representerer de stiftelsen og ingen andre, sier han. Stiftelsestilsynet

Det offentlig har vært med på å opprette en rekke stiftelser, spesielt innenfor museums- og kunstfeltet. Men når dette gjøres, har det noen konsekvenser.

- Når man først har valgt å etablere en stiftelse, har det offentlige også gitt fra seg eierrådigheten. Det gjelder uavhengig om det er en privatperson eller et offentlig organ som har opprettet stiftelsen, sier Karsten Karlsen Sunde i tilsynet. Men tilsynet påpeker at det ikke bare er oppretteren som har et ansvar for denne uavhengigheten. Styret i stiftelsene må også ha kompetanse og styrke til å holde oppretteren unna.

### **– Det er styret som er det øverste organet i en stiftelse. De har siste ordet, så lenge de holder seg innenfor vedtektene, sier Karlsen Sunde.**